

STAVKA IN DRUGE INDUSTRIJSKE AKCIJE

Janez Novak*

UDK: 331.109.32

Povzetek: Namen članka je z analizo drugih pravnih ureditev prikazati različne pravne oblike industrijskih akcij. Posamezni pojmi so obravnavani tako, da je najprej opredeljen (splošni) pojem »industrijske akcije«, nato pa splošni / tipični pojem »stavke« in še druge pravne oblike stavke, ki se razlikujejo od »standardne« oblike stavke. Končno so obravnavane druge industrijske akcije, med njimi tudi izprtje, kot bistvena delodajalčeva protiutež stavki.

Ključne besede: Industrijska akcija, stavka, izprtje, kolektivni delovni spor, kolektivna delovna razmerja, sindikat

STRIKE AND OTHER INDUSTRIAL ACTIONS

Abstract: The purpose of the article is to present different legal forms of industrial actions through analysis of legal regulations. The author first determines the general term 'industrial action', then the general / typical term 'strike' and finally other legal forms of strike which differ from the 'standard' form. In conclusion he examines other industrial actions, including that of lockout, as the employer's main counterweight to the strike.

Key words: industrial action, strike, lock-out, collective labour dispute, collective labour relations, trade union

1. UVOD

Kolektivni delovni spori so stari toliko, kot kolektivna delovna razmerja. Zgodovina teh sporov v vseh industrijskih državah pozna mnogo poskusov, ki so težili k raz-

* Janez Novak, doktor pravnih znanosti, redni profesor, upokojeni vrhovnih sodnik, svetnik
Janez Novak, PhD, retired Supreme Court Judge and Professor; janez.andrej.novak@gmail.com

širiti različnih oblik industrijskih akcij. Koalicijske stranke morajo imeti pravico, da same izbirajo sredstva za borben način uveljavljanja zahtev, pri čemer morajo upoštevati *pravna pravila* tega boja in uporabiti tista *sredstva*, ki so *potrebna za dosego ciljev*.¹

Najpomembnejši mednarodni akti, ki so podlaga za odločanje v stavkah in drugih industrijskih akcijah, so predvsem: Konvencija mednarodne organizacije dela (MOD) št. 87 o sindikalnih svoboščinah in varstvu sindikalnih pravic, Konvencija MOD št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja, Evropska socialna listina (ESL, predvsem četrti odstavek 6. člena, ki ureja pravico do stavke, kot eno od oblik kolektivnih interesnih sporov), Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (11. člen), Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (pravica do stavke, točka d) prvega odstavka 8. člena).

Poleg mednarodnih aktov je podlaga za reševanje stavk pri nas tudi Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/91, v zvezi z odlokom, Uradni list RS, št. 22/91, ZSt), ki je v Evropi eden od redkih zakonov, ki urejajo samo stavko.² Podlaga za odločanje so tudi Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (Uradni list RS, št. 2/2004, ZDSS-1) in kolektivne pogodbe.

Pravne opredelitve posameznih vrst industrijskih akcij, dejanske in pravne razlike med njimi, so tudi povezane s pravilnim pravnim izražanjem po načelu: različen slovnični / jezikovni pojem - različen pravni pojem in dejanski pomen strokovnega izraza. Tudi tu velja ugotovitev, da so »pravniki že od nekdaj zavestno uporabljali natančen jezik« in »imeli željo po natančnem izražanju«. ³ Namen članka je prikazati bistvene značilnosti posameznih industrijskih akcij in pravne razlike med njimi. Te izhajajo iz dejanskih razlik med njimi in se nanašajo predvsem na predmet (zahtevo), način izvedbe akcije in osebo, proti kateri je akcija usmerjena. Dodanih je nekaj značilnosti slovenske ureditve, sodne prakse, pa tudi pogledov na novi predlog Zakona o stavki (v nadaljevanju: Predlog). Predmet tega prispevka niso: načela obveznosti miru, sorazmernosti in (zapovedi) zadnjega sredstva, vprašanja plač v času stavke, odškodninske odgovornosti sindikatov in delavcev v primeru

¹ Tako Schmidt, Ingrid, s. 151, tudi sodba nemškega Zveznega ustavnega sodišča, št. E 88 z dne 2.3.1993.

² Poseben zakon o stavki imajo tudi na Madžarskem, tako Casale, Giuseppe: *Collective Bargaining and the Law in Central and Eastern Europe: Recent Trends and Issues*, v gradivu: *Labour Law Congress 2002, Reports*, Stockholm, 2002, s. 90 in 91.

³ Jemec, Matej, s. 397, tudi Kranjc, Janez, s. 477.

nezakonite stavke ali drugih akcij in začasne odredbe v zvezi s stavkami. Ti instituti so samo omenjeni. Menim, da pri nas niso urejeni, nista jih razvili in razčlenili tudi sodna praksa in pravna teorija, so pa v razvitih pravnih državah neločljivi del industrijskih akcij.

2. OPREDELITEV POJMOV V TUJIH UREDITVAH

2.1. Industrijske akcije

Pojem *industrijske akcije* je splošni pojem, s katerim so označene akcije ene in druge strani v kolektivnih delovnih sporih. Njihove značilnosti so predvsem: predmet spora (kolektivne pravice, pravno razmerje ali interesi), nasprotna stranka (v načelu delodajalec) in postopek oz. način uveljavljanja pravic. Za industrijske akcije je navedenih več tujih pojmov. V **nemškem** jeziku je naveden pojem *Arbeitskampf*. V **angleškem** pravnem izrazju je najti več pojmov: *industrial action*, *labour market conflict*, *collective action*, *industrial dispute*, *trade dispute*.⁴ Uporabljen je predvsem pojem *industrial action*,⁵ je pa zaslediti tudi druge pojme.⁶ Redki so primeri, ko v posameznih državah opredeljujejo razlike med navedenimi pojmi. Tako je na primer v belgijskih virih rečeno, da je kolektivna akcija rezultat kolektivnega spora in da je spor temelj za akcijo oz. boj.⁷

Pojem *Arbeitskampf* (delovni boj)⁸ ni opredeljen v pravnih normah; 25. člen Zakona o varstvu pred odpovedjo (Kündigungsschutzgesetz – KSchG) ga navaja le v naslovu: »Odpoved v delovnih bojih« (*Kündigung in Arbeitskämpfen*). Pravna teorija pravi,⁹ da ni zakonske opredelitve »delovnega boja« in da tudi sodna praksa

⁴ Jowitt's Dictionary, s. 2276.

⁵ Kot v op. 4, s. 1172, 1173.

⁶ Npr. zaslediti je tudi izraz »*weapons used in labour conflicts*« glej: Lindberg, Henrik, s. 13.

⁷ Stewart, Arabella, s. 13.

⁸ Argumenti za prevajanje pojma »*Arbeitskampf*« kot delovni boj so naslednji. Možni prevodi tega pojma bi bili bitka dela, delavski boj ali delovni boj. Delavski boj ni ustrezen zato, ker je z navedenim nemškim pojmom označena »borba« strank kolektivnih delovnih razmerij druge proti drugi, ne torej samo »borba« delavcev. Bitka dela ne ustreza vsebini nemškega pojma. Prevajanje tega pojma kot »delovni boj« pa je bilo na primer uporabljeno v komentarju ZDSS-1, GV Založba, Ljubljana, 2005 (glej: prevod pojma dr. Marko Brus, s. 265), zato menim, da moramo upoštevati prevod iz omenjene strokovne literature. V četrtem odstavku 6.člena ESL je naveden pojem »kolektivno delovanje«, ki bi ga morali uvesti v naše pravno izrazje.

⁹ Tako na primer: Schmidt, Ingrid, s. 121,122.

doslej ni imela priložnosti, da tako definicijo postavi. Vendar navedeni vir in drugi viri¹⁰ pojem opredeljujejo enako: delovni boj je boj, ki ga drug proti drugemu vodijo delodajalci ali delodajalske zveze in delavci ali sindikati, za plačo in druge delovne pogoje. Delovni boj je lahko voden napadalno ali obrambno. Bistvene oblike boja so: stavka, tudi opozorilna stavka (*Warnstreik*), izprtje - obe obliki imata za delovno razmerje oz. pogodbo o zaposlitvi suspenzivni učinek in ne prenehanja delovnega razmerja - in gospodarske oblike boja, na primer bojkot.

V Veliki Britaniji so »delovni boji« opredeljeni z dvema pojmom: »*industrial action*« in »*trade dispute*«. Glede prvega pojma je podana naslednja opredelitev:¹¹ ko sporov o zaposlovanju ni mogoče uspešno zgladiti, lahko pride do industrijskih akcij; njihove oblike so: stavka, akcije, ki so krajše od stavke - na primer delo po pravilih, počasno delo, odklonitev nadurnega dela -, druge akcije in izprtje. Pojem »sindikalni spor« pa je opredeljen kot spor med delavci in delodajalci, ki se v celoti ali deloma nanaša na enega ali več naslednjih primerov: trajanje in pogoje zaposlovanja, zaposlitev ali nezaposlitev, odpoved ali dolžnosti delavcev, dodelitev dela, primere discipline, članstvo v sindikatu, olajšave za predstavnike sindikata in mehanizme za pogajanja ali posvetovanja in druga vprašanja postopka.¹²

Vsi navedeni pojmi so splošni, generični pojmi, torej v njihov okvir sodi več pravnih pojmov. Splošni pojem »industrijska akcija« pomeni vse pravne oblike stavk, in izprtja (kot temeljni industrijski akciji), pa tudi stavka z upočasnitvijo dela, delo po predpisih, »naveličano« delo, bojkot, odklonitev nadurnega dela, solidarnostna stavka, stavkovna straža in podobno.¹³

2.2. Stavka in njene pravne značilnosti

2.2.1. Tipična oblika stavke

Tudi stavka (*der Streik, strike*) je splošni, generični pojem. Ta obsega splošno - lahko tudi tipično ali standardno - opredelitev stavke, pa tudi definicije posebnih oblik oz. vrst stavk.

¹⁰ Na primer: Creifelds, Carl, s. 72, 73.

¹¹ Jowitt's Dictionary, s. 1172, 1173.

¹² Kot v op. 11, s. 2276.

¹³ Glej na primer: European Labour Courts, s. 5, 20, 25, 31, 37, 45, 46; Novak, Janez: Delovni spori, s. 357-362.

V **nemškem** pravu je splošni pojem »stavka« opredeljen kot »skupno in načrtno izvedena ustavitev (*Einstellung*), tudi odložitev (*Arbeitsniederlegung*) dela, v katerem sodeluje večje število delavcev, znotraj obrata, obrti ali poklicne veje oz. panoge, z določenim ciljem oz. namenom boja in pritiskom na delodajalca, da izpolni zahteve delavcev«. ¹⁴ Definirana je tudi kot »sistematična in kolektivna ustavitev dela skupine delavcev brez delodajalčevega soglasja, zato, da bi izboljšali ali zaščitili ekonomske in delovne pogoje delavcev«. ¹⁵ Za stavko je značilno tudi, da pomeni le začasen suspenz, ne pa razveze delovnih razmerij. ¹⁶ Rečeno je tudi, da je stavka ustavitev opravljanja dela za določen čas (»*stop doing their work for a period of time*«). ¹⁷

Pojem stavka tudi pomeni »kolektivno in začasno ustavitev dela, ki je opredeljeno v pogodbi o zaposlitvi« (**Belgija**). ¹⁸

Po stališčih **francoskega** kasacijskega sodišča je stavka »sporazumna ustavitev dela z namenom podpore profesionalnih zahtev«. Zanj so značilni trije elementi: mora biti popolna (ustavitev dela), kolektivna, nanašati se mora na dovoljeni predmet stavke (concerned). ¹⁹

Tudi **islandsko pravo** opredeljuje stavko tako, da je zanjo bistvena ustavitev dela (*work stoppage*), pri kateri delavci prekinajo redno delo (»*discontinue their normal work*«). ²⁰

Izraelska sodna praksa opredeljuje stavko »kot industrijsko akcijo, v kateri skupina delavcev odkloni (*refuse*) delo, zato da bi pritiskala na delodajalca, da jim kaj zagotovi«. ²¹ Ustavitev dela je lahko popolna ali delna, čeprav je ena od tipičnosti stavke (in tudi izprtja) popolna ustavitev dela. ²²

Stavka je tudi »kolektivna vzdržnost (*abstention*) od dela, uveljavljena z večino delavcev, da bi dosegli skupen cilj« (definicija kasacijskega sodišča, **Italija**). ²³

¹⁴ Creifelds, Carl, s. 1144, 1145, Schmidt, Ingrid, s. 134 in naslednje.

¹⁵ Stewart, Arabella, s. 56.

¹⁶ Creifelds, Carl, kot v op 14.

¹⁷ Collins Cobuild, s. 1434.

¹⁸ Stewart, Arabella, s. 13.

¹⁹ Kot v op. 18, s. 36.

²⁰ Seventh Meeting, s. 45.

²¹ Kot v op. 20, s. 56.

²² European Labour Courts, s. 31.

²³ Stewart, Arabella, s. 69.

V **nizozemskih** virih je stavka opredeljena kot »kolektivni boj, s katerim je prekinjeno normalno izvrševanje dela z namenom izvršiti pritisk za doseg določenega cilja, vendar z namenom vrnitve na delo potem, ko je bil dosežen določen cilj«. ²⁴ Vrhovno sodišče Nizozemske razlaga določbo četrtega odstavka 6. člena ESL tako, da gre v tem primeru za normalno obliko oz. tip stavke (*»normal type of strike«*), za katero je značilna popolna ustavitev dela. ²⁵

Po **norveškem pravu** je stavka opredeljena kot »popolna ali delna ustavitev dela, ki jo izvršijo delavci, ki delujejo sporazumno zato, da bi izsilili rešitev spora med sindikati in delodajalcem ali delodajalsko organizacijo«. ²⁶ V norveškem pravu pojem »industrijske akcije« zajema stavke, izprtja in druge industrijske akcije (počasno delo – *go-slow*, delo po predpisih – *working to the rule*, odklonitev nadurnega dela – *overtime refusals*). Stavke in izprtja zakonodaja in sodna praksa opredeljujeta kot ukrepe, katerih posledica je popolna ustavitev dela vseh ali nekaterih delavcev v podjetju. ²⁷ Podobna je opredelitev industrijskih akcij – stavke na **Finskem** ²⁸ in **Švedskem**. ²⁹

V **španski** zakonodaji je stavka opredeljena »kot ustavitev dela delavcev, ki v njej sodelujejo«. ³⁰

Iz določb Zakona o sindikatih in utrjevanja delovnih razmerij (1992) in Zakona o pravici do zaposlovanja (1996) **Velike Britanije** izhaja, da je stavka »ustavitev dela po organu zaposlenih oseb, ki povezano delujejo.« V strokovni literaturi pa je rečeno, da je stavka »popolna ustavitev (»odtegnitev« - *withdrawal*) dela skupine delavcev, ki so v sporu z delodajalcem«. ³¹

V **ZDA** je stavka opredeljena kot »organizirana odprava (*cassation*) dela ali upočasnjeno oz. zadrževano (*slow-down*) opravljanje dela zahtevajočih delavcev; odklonitev delavcev, da bi opravljali delo za njihovega delodajalca ali da bi opravljali delo z običajno ocenjeno hitrostjo, dokler delodajalec ne dopusti popuščanja, ki ga delavci skušajo doseči«. ³²

²⁴ Kot v op. 23, s. 86, Seventh Meeting, s. 66, Soban, Ana.

²⁵ Stewart, Arebella, s. 83.

²⁶ Seventh Meeting, s. 74.

²⁷ Evju, Stein, s. 86, 87, Seventh Meeting.

²⁸ Finland Freedom, s. 4, 5,

²⁹ Lindberg, Henrik, s. 3 in 13.

³⁰ Seventh Meeting, s. 106.

³¹ Jowitt's Dictionary, s. 1172 in 2179, Stewart, Arabella, s. 99 in 100.

³² Black's Law Dictionary, s. 1558.

Drugačna kot v obravnavanih evropskih držav so stališča **Odbora** Administrativnega sveta za svobodo združevanja (Odbor) pri **Mednarodni organizaciji dela** (MOD). V pregledu odločitev in načel navedenega organa³³ je v 10. poglavju obravnavana pravica do stavke. V 545. točki navedenega poglavja je ugotovljeno, da »obstajajo različne vrste stavkovnih akcij, ki jih imajo delavci (divja stavka – *wild-cat strike*, nenadna ustavitev dela – *tools-down*,³⁴ delo po pravilih – *working to the rule*, »sedeča« stavka – *sit-down strike*).

Iz teh stališč Odbora ni mogoče ugotoviti, ali obstaja tipična oblika stavke in ob njej tudi druge oblike stavk, ali »stavk« (dejansko industrijskih akcij), ki nimajo pravnih značilnosti stavke. V starejših virih,³⁵ ki se sklicujejo na stališča Odbora (iz leta 1994), se nahaja opredelitev, da »na splošno velja za stavko vsaka ustavitev dela, kratka in omejena (*Any work stoppage, however brief and limited, may generally be considered as a strike*)«.

Opredelitve industrijskih akcij v ZDA in opredelitev Odbora so (tudi) drugačne kot značilnosti pravnih definicij industrijskih akcij v primerjanih državah Evrope.

2.2.2. Pravne posledice stavke

V domala vseh virih, ki obravnavajo pravne ureditve v točki 2.2.1. navedenih držav (na primer Belgija, Finska, Francija, Izrael, Italija, Nemčija, Nizozemska, Španija, Švedska, Velika Britanija) je ena od tipičnosti stavke suspenz (začasno neizvajanje) pogodbe o zaposlitvi.³⁶ To pomeni, da delavec ni dolžan opravljati dela, ki je določeno v pogodbi o zaposlitvi, delodajalec pa mu ni dolžan plačati plače, ker delo ni bilo opravljeno. (Začasno) preneha pravica do plače v vseh navedenih državah,³⁷ v Nemčiji na primer na podlagi par. 615 BGB.³⁸ Velja načelo, da v času stavke delavec nima pravice do tiste plače in »bonitet«, ki bi jih imel pravico prejeti, če ne bi sodeloval v stavki.

³³ Glej Freedom of Association, s. 108 in naslednje, tudi Gernigon, Bernard, s. 443 in 444.

³⁴ Collins Cobuild, s. 1530.

³⁵ Na primer Gernigon, kot v op. 33.

³⁶ Creifelds, Carl, s. 1144, Jowitt's Dictionary, s. 1172, Seventh Meeting, s. 28, 36, 53, 108, Stewart, Arabella, s. 21, 44, 61, 74, 91, 99.

³⁷ Stewart, Arabella, kot v op. 33.

³⁸ Kittner/Däubler, s. 779.

V času poteka zakonite stavke ni dovoljeno redno ali izredno odpovedati pogodbe o zaposlitvi zaradi razlogov, ki se nanašajo na zakonito stavko. Po nemški sodni praksi celo pri sodelovanju v nezakoniti stavki ni dovoljeno brez pogojev odpovedati pogodbe o zaposlitvi, temveč je treba presoјati okoliščine konkretnega primera.³⁹ Odpoved pogodbe o zaposlitvi pa je dovoljena zaradi razlogov, ki niso povezani s stavko.

Ker delodajalec delavcem plače ne izplačuje, sindikati lahko ustanovijo poseben sklad za stavkajoče (*Strike Fund*)⁴⁰, ki zagotavlja ugodnosti oz. podporo (*bene-fits*) za stavkajoče, predvsem sredstva za življenje.⁴¹ Po nemški zakonodaji dobijo stavkajoči denarno pomoč iz sindikalne blagajne (*Gewerkschaftskasse*).⁴² Enako velja za belgijsko zakonodajo.⁴³

Če je stavka nezakonita, je lahko zahtevana odškodnina zoper sindikat, pa tudi zoper njegove člane (na primer: Danska, Finska, Nizozemska, Španija, Švedska, odločitev Finskega delovnega sodišča).⁴⁴ Po norveškem pravu velja enako, z izjemo, da je odgovoren le sindikat, če on skliče nezakonito stavko.⁴⁵ Za sodelovanje posameznikov ali / in organizacij (sindikata) v nezakoniti stavki je na Danskem in Nizozemskem lahko določena globa.⁴⁶ Sodelovanje v nezakoniti stavki je kršitev pogodbe o zaposlitvi in ima delodajalec pravico, da pogodbo izredno odpove. Če je podana krivda za nezakonito stavko, ima delodajalec pravico do odškodnine zaradi kršitve pogodbe in zaradi nezakonitega dejanja (ravnanja). Te pravice ima delodajalec proti delavcu in sindikatu.⁴⁷ Pri ugotavljanju (ne)zakonitosti stavke je treba upoštevati načelo »*ultimum remedium*« in opraviti test sorazmernosti (*proportionality test*), je ugotovilo nizozemsko Vrhovno sodišče.⁴⁸

Po nemškem pravu je pred delovnim sodiščem dovoljeno predlagati ustavitev nezakonite stavke.⁴⁹ Sodišče odloči z začasno odredbo. Tudi v Veliki Britaniji je mogoče izvajanje industrijske akcije zadržati z začasno odredbo.⁵⁰

³⁹ Kot v op. 38, s. 1330, z navedeno prakso Zveznega delovnega sodišča - BAG.

⁴⁰ Black's Law Dictionary, s. 1559.

⁴¹ Stewart, Arabella, s. 21.

⁴² Creifelds, Carl, s. 1145.

⁴³ Stewart, Arabella, s. 21.

⁴⁴ Finland Freedom, s. 4.

⁴⁵ Evju, Stein, s. 116 in 117, Seventh Meeting, s. 87.

⁴⁶ Seventh Meeting, s. 22, 70, 109, 114.

⁴⁷ Creifelds, Carl, s. 1145.

⁴⁸ Stewart, Arabella, s. 85.

⁴⁹ Seventh Meeting, s. 36-37, Novak, Janez: Delovni spori, s. 435 – 437.

⁵⁰ Jowitt's Dictionary, s. 1173.

2.2.3. Druge vrste stavk

Artikulirana (razčlenjena, oblikovana) stavka označuje dve stavki: pretrgano (*intermittent*) stavko in stavko s prekinitvami (»vrtečo se stavko« - *rotating strike*). Prva sestoji iz zaporedja kratkih prekinitev dela delavcev, druga sestoji iz izmeničnih prekinitev dela (Italija).⁵¹

Delna stavka (*Teil-Streik*, tudi *Schwerpunktstreik* - »težiščna« stavka) poteka takrat, ko delavci stavkajo načrtno le v delu obrata (*Betrieb*) ali v zvezi z delom kolektivne pogodbe.⁵²

Divja stavka (*wild-cat strike*, *wilder Streik*) je stavka, ki je ne organizira sindikat, ali organ, ki je določen v kolektivni pogodbi.⁵³ Ker te stavke ne organizira sindikat, jo v nemškem pravu imenujejo tudi »*koalitionslosen Streik*«. Po belgijski sodni praksi ni dovoljena.⁵⁴ Na Nizozemskem je ta oblika stavke obravnavana drugače od drugih stavk, ker poteka po posebnem postopku.⁵⁵ Po pravu Velike Britanije to ni tehnični pojem, ki pomeni stavkovno akcijo, ki nima zakonite podlage.⁵⁶

Drugotna (podrejena) stavka (*secondary strike*) je opredeljena kot stavka proti delodajalcu, ker ima ta poslovne odnose z drugim delodajalcem, ki je neposredno vpleten v spor s sindikatom.⁵⁷

Stavko v podporo (*sympathy strike*, *Unterstützungstreik*), sopomenko solidarnostne stavke, organizirajo člani sindikata, ki se ne pritožujejo oz. ne stavkajo zoper svojega delodajalca, temveč želijo podpreti drug sindikat ali delavce, ki so vpleteni v delovni spor.⁵⁸

Nezakonita stavka (*illegal strike*) je stavka, v kateri so uporabljena nezakonita sredstva postopka⁵⁹ oz. stavka, v kateri sindikati ne upoštevajo strogih pravil postopka (Velika Britanija).⁶⁰

⁵¹ Stewart, Arabella, s. 71.

⁵² Creifelds, Carl, s. 1145, Schmidt, Ingrid, s. 134.

⁵³ Black's Law Dictionary, s. 1559, Creifelds, Carl, s. 1145.

⁵⁴ Stewart, Arabella, s.16.

⁵⁵ Kot v op. 54, s. 88.

⁵⁶ Jowitt's Dictionary, s. 2423.

⁵⁷ Black's Law Dictionary, s. 1558.

⁵⁸ Black's Law Dictionary, s. 1558, Creifelds, Carl, s. 1144, Schmidt, Ingrid, s. 126, 127, 134, Stewart, Arabella, s. 69, 71, Italija.

⁵⁹ Black's Law Dictionary, s. 1556.

⁶⁰ Jowitt's Dictionary, s. 1173.

Politična stavka ni usmerjena proti delodajalcu ali zvezi delodajalcev. Njen cilj niso sredstva boja s področja kolektivnih delovnih pravic, temveč je usmerjena proti zakonodaji, upravnim (*Verwaltung*) organom, sodni praksi s področja določenih pravil ali določenim odločitvam. Torej gre za stavko, ki želi izsiliti določeno ravnanje države.⁶¹ Ta stavka je opredeljena tudi kot »vrsta 'nepogodbene' stavke, ki je namenjena vplivom in oblikovanju splošne politike« (Italija).⁶² Nezakonita je zaradi njenega nedopustnega oziroma nezakonitega predmeta oz. cilja.⁶³ V Italiji to stavko imenujejo tudi nepogodbena stavka. Zato se politična stavka šteje za svoboščino, ne kot pravica, kot je stavka pogodbenega značaja.⁶⁴

Politično ekonomska stavka je po svoji naravi tudi »nepogodbena« stavka. Z njo se želi doseči ali blokirati odločitve vlade ali zakonske posege ali ukrepe, ki so pomembni za ekonomske interese delavcev (Italija).⁶⁵

Pri popolni stavki (*Vollstreik*, tudi *Flächenstreik* – »površinska« stavka) po stavkovnem načrtu stavkajo vsi delavci določene gospodarske veje, ali posamezni delavci vseh njihovih delodajalcev.⁶⁶

Solidarnostna stavka (*Solidaritätsstreik*, *solidarity strike*, sopomenka stavke v podporo, *sympathy strike*) je organizirana z namenom, da podpira delavsko borbo drugih delavcev. Ta stavka je po sodni praksi BAG zaradi zmotnih oz. napačnih možnosti vpliva na druga delovna področja načeloma nedopustna.⁶⁷ Nemški pravni viri to stavko enačijo s »stavko iz naklonjenosti«. Po belgijski sodni praksi ni dovoljena.⁶⁸ Na Nizozemskem ta oblika stavke ni prepovedana.⁶⁹

Splošna – generalna stavka (*general strike*) je organizirana za vpliv na celotno industrijo.⁷⁰ Po nemškem pravu (*General Streik*) so poklicani v stavko oziroma v njej sodelujejo vsi delavci vseh obratov določene dežele (*Land*).⁷¹

⁶¹ Schmidt, Ingrid, s. 126, 134.

⁶² Stewart, Arabella, s. 72.

⁶³ Sewenth Meeting, s. 66, Soban, Ana.

⁶⁴ Stewart, Arabella, s. 72.

⁶⁵ Kot v op. 64.

⁶⁶ Schmidt, Ingrid, s. 134.

⁶⁷ Creifelds, Carl, s. 1144.

⁶⁸ Stewart, Arabella, s. 16.

⁶⁹ Kot v op. 68, s. 88.

⁷⁰ Black's Law Dictionary, s. 1556.

⁷¹ Creifelds, Carl, s. 1145, Schmidt, Ingrid, s. 134.

Opozorilna stavka (*Warn-Streik*) je dopustna in je običajno lahko organizirana med tarifnimi pogajanji in je uporabljena kot »ultima ratio« v času, ko ni več dolžnosti socialnega miru (*Friedenspflicht*).⁷²

Upočasnjena oz. zadrževana stavka (*slow-down strike*), ki jo lahko slovenimo tudi kot stavko z upočasnitvijo dela je opredeljena kot stavka, pri izvedbi katere delavci zavzamejo oz. okupirajo delovna mesta, vendar ne delajo (ZDA).⁷³

Varovalna stavka (*Wellenstreik*) ima namen, da se z njo zaostrijo druge oblike stavk, na primer delna stavka.⁷⁴

Razlike med različnimi drugimi oblikami stavk in tipično obliko stavke (točka 2.2.1.) so večinoma jasne. Druge oblike stavk se od »klasične« stavke razlikujejo na primer po tem, da delavci ne uveljavljajo svojih pravic (stavka v podporo, solidarnostna stavka), da jih ne organizira pristojni organ (divja stavka), da nekatere niso usmerjene proti svojemu delodajalcu (»drugotna« stavka, stavka v podporo ali solidarnostna stavka), da v nekaterih niso upoštevana načela postopka (nezakonita stavka), da je stavkovna zahteva oziroma zahtevana pravica neustrezna (politična stavka, politično ekonomska stavka).

2.3. Druge industrijske akcije

2.3.1. Izprtje

Izprtje (*Aussperrung, lock-out*) je akcija delodajalca zoper delavce v delovnem boju oz. kolektivnem delovanju. To je akcija, ki je v bistvu protiutež stavki in izhaja iz načela »enakih orožij«. Njegova značilnost je, da delodajalec začasno »prekliče« pogodbo o zaposlitvi, kar pomeni, da delavcem onemogoči delo in jim zato ne plačuje plače. Izprtje nima trajnih učinkov na pogodbo o zaposlitvi, na primer tako, da bi pomenilo njeno odpoved. Po prenehanju izprtja se vzpostavi stanje, ki je veljalo pred njim. Osnovne pravne značilnosti izprtja so enake ali podobne v vseh evropskih pravnih ureditvah, ki jih tu obravnavamo, na primer v Nemčiji,⁷⁵ na Danskem, Finskem, v Izraelu, Norveški, Španiji, Švici, Veliki Britaniji,⁷⁶ pa tudi

⁷² Kot v op. 71.

⁷³ Black's Law Dictionary, s. 1558.

⁷⁴ Schmidt, Ingrid, s. 130, 131, 134.

⁷⁵ Creifelds, Carl, s. 124, Schmidt, Ingrid, s. 94, 146-151.

⁷⁶ Jowitt's Dictionary, s. 1172.

v Belgiji in na Nizozemskem.⁷⁷ Večina virov ugotavlja, da se ta oblika industrijske akcije v praksi redko uporablja (na primer v Belgiji).

V **Nemčiji** poznajo »razvezno« (*lösende*) in suspenzivno izprtje. Pri prvem delovno razmerje preneha zaradi načina vodenja boja (*kampfweise*). Ta oblika izprtja je po praksi BAG praktično izključena⁷⁸ oziroma ni dovoljena.⁷⁹ Po **francoskem pravu** so delodajalčevi odzivi na stavko omejeni z zakonodajo. Delodajalec spremeni delovni čas ali delavce premesti, kar je dovoljeno pod določenimi pogoji. Izprtje je odločno prepovedano (*firmly prohibited*).⁸⁰ Na **Nizozemskem** je npr. izprtje dovoljeno tudi zato, da bi delodajalec podprl druge družbe iste dejavnosti, v katerih delavci stavkajo.⁸¹

2.3.2. Druge akcije delavcev

Nemška sodna praksa in pravna teorija to skupino industrijskih akcij imenujeta »netipična« sredstva delovnega boja (*Atypische Arbeitskämpfungsmittel*). Skupna značilnost teh oblik je, da delavci lahko izvršujejo pritisk na delodajalca tudi tako, da izvrševanja dela ne odklonijo, temveč ga samo omejijo. To lahko storijo prikrito ali odkrito. Med nje štejejo:

- delno odklonitev dela, med njimi: odkrito omejevanje dela (*offene Leistungsbeschränkungen*, med njimi »svinčnikova stavka«) in prikrito omejevanje dela (*verdeckte Leistungsbeschränkungen*). Od teh oblik je treba ločiti delo po predpisih (*Dienst nach Vorschrift*), ki se ne razlikuje od »pohajkujoče« stavke (*Bummelstreik*);
- aktivno oviranje proizvodnje (*Aktive Produktionsbehinderung*), med njimi blokada obrata (*Betriebsblockade*), zasedba obrata (*Betriebsbesetzung*) in demonstrativna zasedba (*Demonstrationsbesetzung*);⁸²
- bojkot je ena najstarejših oblik delovnega boja; njen bistveni namen je, da meri v poslovni promet delodajalca, torej na oviranje njegovih poslovnih stikov ali tako,

⁷⁷ European Labour Courts, s. 9 in 10, Stewart, Arabella, s. 14, 19, 88, 90, 102.

⁷⁸ Schmidt, Ingrid, s. 146-151.

⁷⁹ Kittner/Däubler, s. 140.

⁸⁰ Stewart, Arabella, s. 43.

⁸¹ Kot v op. 80, s. 90.

⁸² Schmidt, Ingrid, s. 151-153.

da je k oviranju poslovnih odnosov z delodajalcem »povabljena« tretja oseba.⁸³ Bojkot npr. po belgijski sodni praksi ni dovoljen.⁸⁴

Med te vrste industrijskih akcij sodijo še:

- delo počasi (*go-slow* ali *go-slow action*); gre za protest delavcev, pri katerem namerno oz. premišljeno delajo počasi, z namenom, da bi povzročili težave svojemu delodajalcu.⁸⁵ Te oblike delovnega boja (tudi »*greves de la pince*« - pojem pomeni odklonitev določenih delovnih obveznosti) po praksi francoskega kassacijskega sodišča niso priznane kot stavke, temveč jih štejejo za nezakonite kolektivne akcije, ker ne pomenijo popolne ustavitve (*cessation* - odprave) dela.⁸⁶ Na Nizozemskem je npr. to ena od dovoljenih kolektivnih akcij.⁸⁷ To ni stavka.⁸⁸
- delo po pravilih (*work to rule*, *Dienst nach Vorschriften*); gre za vrsto industrijske akcije, kjer delavci opravljajo delo pretirano oz. pikolovsko po pravilih tako, da z njim zavračajo in delodajalcu povzročajo škodo (Nizozemska).⁸⁹ V francoski sodni praksi je o tej obliki industrijske akcije sprejeto enako stališče kot za delo počasi.⁹⁰
- drugotna akcija (*secondary action*); v Veliki Britaniji opredeljena kot oblika industrijske akcije, v kateri člani sindikata, ki niso stranka v sporu, z akcijo podprejo druge delavce;⁹¹
- odklonitev nadurnega dela; (na primer v Veliki Britaniji);⁹²
- stavkovna straža (*Streikposten*, *picketing*); opredeljena kot delovanje skupine oseb, običajno članov sindikata, ki stražijo delovna mesta, stojijo zunaj podjetja oz. obrata zato, da bi protestirali, preprečili ljudem, da bi vstopili ali prepričali delavce, da se pridružijo stavki;⁹³ poznana tudi kot »*flying pickets*« v Belgiji, Franciji.⁹⁴ Dejanje delavcev, ki želijo izraziti solidarnost z opazovanjem ali podporo sindikalnemu sporu (Velika Britanija).⁹⁵

⁸³ Več: Schmidt, Ingrid, kot v op 79, z navedeno sodno prakso, glej tudi: Däubler/Kittner, s. 897-901, Kittner/Däubler, s. 76, 89, Arbeitsrecht, s. 109.

⁸⁴ Collins Cobuild, s. 160, Stewart, Arabella, s. 16.

⁸⁵ Collins Cobuild, s. 626, Soban, Ana.

⁸⁶ Stewart, Arabella, s. 37.

⁸⁷ Kot v op. 86, s. 87.

⁸⁸ Drugače: Tičar, Luka.

⁸⁹ Stewart, Arabella, s. 87, Soban, Ana.

⁹⁰ Stewart, Arabella, s. 37.

⁹¹ Jowitt's Dictionary, s. 2050.

⁹² Kot v op. 91, s. 1172.

⁹³ Collins Cobuild, s. 1079, Stewart, Arabella, s. 2, Soban, Ana.

⁹⁴ Stewart, Arabella, s. 23, 34.

⁹⁵ Jowitt's Dictionary, s. 1709.

- zasedba delovnega mesta (*occupation of the workplace*); obsega vrsto različnih oblik akcij, ki jim je skupno to, da se izvršijo na delu, Belgija npr. pozna štiri skupine teh akcij.⁹⁶
- zasedba obrata (*occupation of the plant*); npr. na Nizozemskem je nezakonita akcija, ker gre za očitno kršitev lastnine lastnika obrata.⁹⁷

Zgoraj je že omenjeno, da so poznane še druge industrijske akcije oziroma pojmi, npr. ustavitev dela, »vrteča oz. krožeča« stavka (*rotating strike*), »ključna« stavka (*key strike*) idr.

3. INDUSTRIJSKE AKCIJE V SLOVENIJI

3.1. Pravna ureditev

Od vseh oblik industrijskih akcij imamo v našem pravu opredeljeno le **stavko**, ki je po določbi prvega odstavka 1. člena ZSt opredeljena kot »...**organizirana prekinitev dela** delavcev za uresničitev **ekonomskih** in **socialnih** pravic in **interesov iz dela**«. Poudarjene značilnosti definicije so tipične za stavko in jo na tej podlagi ločimo od drugih oblik industrijskih akcij, (čeprav ne vemo katerih).

Pojem **industrijske akcije** je naveden le v točki č) 6. člena ZDSS-1. Ta zakon – in tudi druge pravne norme – pojma ne opredeljujejo, kar je njihova pomanjkljivost. Iz navedene določbe ZDSS-1 lahko sklepamo le, da je stavka ena od oblik industrijskih akcij (besedilo: »... stavke **in** drugih industrijskih akcij;« poudaril avtor).

Navedena opredelitev stavke se pomembno ne razlikuje od opredelitev, ki so sprejete v drugih državah (točka 2.2.1.), čeprav je nekoliko zastarela, ker vrste pravic druge pravne ureditve ne navajajo. Definicija dopušča stavko v obeh vrstah sporov: v sporih o pravici in v sporih o interesu. V nekaterih državah – predvsem skandinavskih – stavka zaradi spora o pravici ni dovoljena, določeno je posredovanje, miritev, arbitraž in sodno reševanje takšnih sporov.⁹⁸

ZSt določa **formalne pogoje** za zakonitost stavke kot so: sklep o začetku stavke, obvestilo nasprotni stranki, odločitev pristojnega organa, napoved stavke, mirno reševanje spora, omejevanje stavke – varnost, zdravje, premoženje – iz 5. in 11.

⁹⁶ Stewart, Arabella, s. 20, 21.

⁹⁷ Kot v op. 96, s. 85, 88.

⁹⁸ European Labour Courts, s. 10.

člena ZSt, posebni pogoji za stavko v javnih službah. V času stavke delavec nima **pravice do plače**, temveč do nadomestila (drugi odstavek 13. člena), če je tako določeno v kolektivni pogodbi (tretji odstavek).

Teorija in sodna praksa pojma oz. pojmov »**druge industrijske akcije**«, pa tudi vrste stavk, nista opredelili in tudi ne pravno definirali. Sodna praksa se zaradi skromne prakse stavk - drugih industrijskih akcij pa ni bilo - ni mogla ustrezno razviti. Razprav o tem, ali obstajajo različne oblike stavk in kakšne so strokovne oz. pravne razlike med njimi, dejansko nimamo. V glavnem ni jasno ali gre in kdaj za stavko ali za druge oblike industrijskih akcij. V literaturi in sodnih odločbah so navedeni številni pojmi, ki pa pravno niso opredeljeni, na primer: bela stavka (sodnikov),⁹⁹ spontana in opozorilna stavka,¹⁰⁰ »zamrznitev« stavke,¹⁰¹ prekinitev stavke, protestni shod (v času katerega delavci večinoma ne delajo!), enostranska prekinitev stavke, gladovna stavka in podobno. Glede na tako stanje je treba razmisliti o kritiki nekaterih kolegov o stavki pri nas.¹⁰²

3.2. Sodna praksa VS RS

Na Delovno socialnem oddelku (DSO) VS RS je bilo od 1.1.1994 (ko je oddelek začel delovati) do 1.11.2011 med 55 kolektivnimi delovnimi spori obravnavanih le 14 sporov, v katerih je bil predmet spora stavka. Gre za zadeve: VIII Ips 141/96; 168/99; 6 in 239/2000; 248/2002; 20 in 48/2003; 222/2005; 77/2006; 406 in 492/2007; 120 in 129/2008; 120/2010.

VS RS je v navedenih sodbah v zvezi s stavkami sprejelo naslednja stališča:

- stavka ni zakonita, če je njen **predmet (zahteve delavcev** – četrti odstavek 2. člena ZSt) v nasprotju z zakonom (na primer: umik suspenzov, ustavitev disciplinskih postopkov, sprememba delovnega časa, sodba VIII Ips 141/96, 10.6.1997, sklep VIII Ips 239/2000, 6.6.2001, sodba VIII ips 248/2002, 23.10.2003);

⁹⁹ Več o tem: Debelak, Marijan: Aktualno, s. 10, Krapež, Katarina. Ta pojem v naši literaturi ni pravno opredeljen. Pravne ureditve držav, ki so obravnavane v članku, tega pojma ne navajajo in ga ne poznajo.

¹⁰⁰ Debelak, Marijan: Aktualno, s. 11 in 12, tudi sodba VIII Ips 120/2008.

¹⁰¹ Pojem je naveden v sodbi VIII Ips 48/2003.

¹⁰² Jenul, Hinko, avtor pravi: »Stavka pa tako postaja fraza, parola, prazna beseda, medijski dogodek brez uresničitve. Pojem je votel, vsebina je blede, daleč od slavne zgodovine ...«

- stavka ni zakonita, če je z njo **onemogočeno delo delavcem**, ki ne želijo stavkati (sklep VIII lps 168/99, 7.12.1999, delno tudi VIII lps 48/2003);
- poskus **mirne rešitve spora** (stavke) je procesna predpostavka za delovni spor (sklep VIII lps 20/2003, 17.2.2004, enako sklep VIII lps 77/2006 9.5.2006, 23. člen ZDSS-1);
- stavka ne more biti **v določenem časovnem obdobju** nezakonita, v drugem pa zakonita (sodba VIII lps 48/2003, 20.6.2003);
- pri stavkah je treba upoštevati **načelo (ne)sorazmernosti stavke**, ki pomeni, da za majhno korist stavka ni primerna, če povzroči velike težave in škodo (sodba VIII lps 222/2005, 31.1.2006, tudi sklep Ustavnega sodišča U-I-230/96, 24.9.1997, podobno Up-236/96, 24.9.1997);
- odgovor na vprašanje, ali je **odklonitev opravljanja preizkusa znanja lahko stavka**, je odvisen od ugotovitve, ali bi takšna odklonitev lahko ogrozila nemo-teno opravljanje dejavnosti (sodba VIII lps 406/2007, 20.11.2007);
- **stavkovni odbor** je operativni organ stavke in ne more biti stranka v kolektivnem delovnem sporu (sodba in sklep VIII lps 492/2007, 13.5.2008);
- stavka ni zakonita, če v sklepu o stavki nista navedena **čas in kraj stavke** (sodba VIII lps 129/2008, 23.9.2008, glede navedbe **kraja zbiranja** sodba VIII lps 120/2008)
- **predlagatelj postopka** o zakonitosti stavke je lahko le organizator stavke in tisti, zoper katerega je stavka organizirana. Odvetnik nima procesne legitimacije (sklep VIII lps 120/2010, 9.11.2010).

3.3. Prihodnja ureditev

Med veljavnim ZSt in Predlogom ni pomembnih razlik, čeprav bi moral novi zakon uveljaviti in tudi pravno opredeliti predvsem nove pravne institute. To velja na primer za pojem »industrijske akcije« (6. člen ZDSS-1), za pojme, ki jih prinaša praksa, pa niso pravno opredeljeni (na primer: bela stavka, napačno enačenje stavke z drugimi industrijskimi akcijami – delo po predpisih, počasno delo) in za pojme, ki jih je uveljavila in jih razlaga sodna praksa (na primer: mirna rešitev spora kot procesna predpostavka, načelo sorazmernosti). Tak je uveljavljen način upoštevanja sodne prakse v razvitih pravnih državah.

Za opredelitev pojma »industrijske akcije« bi bilo potrebno navesti, da se lahko kolektivne pravice uveljavljajo tudi na drug način, na primer s počasnim delom, izprtjem, stavkovno stražo in podobno. To bi bila »pobuda« sodiščem, da bi poj-

me pravno opredelila in odpravila jezikovno in strokovno zmedo, v kateri vse industrijske akcije štejemo za stavke.

Predlagano je, da se stavka »organizira kot prekinitev dela ali kot odklonitev dela«. Kaj pomeni »odklonitev dela« ni obrazloženo. Ker gre za dva jezikovna pojma ju je potrebno tudi različno pravno opredeliti.

Solidarnostna stavka ima – ker je imenovana stavka – v načelu enake značilnosti kot »normalna« stavka, le namen oz. cilj in »nasprotnik« (ni lastni delodajalec !) sta drugačna. Glede na opredelitev stavke (2.2.1.) in ugotovitve v 2.2.3. se postavlja vprašanje, ali je to sploh stavka, ker »napadeni« ni delodajalec stavkajočih in ali je dovoljena.

V pripombah k Predlogu je navedeno, da bi naj bila možna stavka za priznanje določenega sindikata. To je nenavaden predlog, ker je treba to vprašanje rešiti po določbah Zakona o reprezentativnosti sindikatov.

Predlog, da bi naj zakon določal, da mora biti stavka »nujna, primerna in sorazmerna« je ustrezen, čeprav je drugje (na primer v Nemčiji) te pojme oblikovala sodna praksa. Da je stavka zadnje sredstvo, je v razvitih pravnih državah splošno sprejet pravni standard. To v bistvu ureja tudi veljavni ZSt, z ureditvijo miritvenega postopka.

Ni jasno, kaj v pripombah k Predlogu pomeni interesna stavka. Določen interes je bistvo in sestavni del vsake stavke.

V pripombah k Predlogu so navedene »stavke na delovnem mestu, sedeče stavke oziroma zasedba podjetja«. Stavke na delovnem mestu ni, ker v času stavke delavec ni na delovnem mestu, temveč so to druge industrijske akcije, ki jih je treba – če jih bo zakon upošteval – pravno opredeliti (glej 2.3.2.).

Ni jasno, kaj pomeni besedilo v pripombah, da se »stavka lahko izvaja s popolno prekinitvijo dela, z upočasnjnim načinom izvajanja del in nalog, z doslednim izvajanjem navodil (na primer pri carinikih) ipd.« To stališče je v nasprotju z veljavnim ZSt, z 2. členom Predloga, pa tudi z večino primerjalnih ureditev, razen – deloma – s stališči Odbora MOD (točka 2.2.1.).

Predlagatelj besedila pripomb o ločevanju med »ofenzivnimi in defenzivnimi stavkami« ne pove, kaj ti pojmi pomenijo in kje bi lahko našli zglede, da bi ju pravno opredelili (zamisel je morda v nemški ureditvi, točka 2.1.). Predlagano je, da se črta drugi odstavek 7. člena Predloga, ki določa, da ni dovoljeno preprečevati dela delavcem, ki v stavki ne sodelujejo. Besedilu v Predlogu pritrjuje sodba VIII

Ips 168/99 z dne 7.12.1999. Predlog za črtanje je v nasprotju z enim od temeljnih načel industrijskih akcij, to je s svobodo odločanja o sodelovanju v njih.

Načelo sorazmernosti je sprejeto v odločbah US in VS RS, sprejeto pa je tudi v številnih državah kot pravni standard, zato je nesprejemljivo stališče, da je treba črtati določbo o tem.

Utemeljena je pripomba v zvezi z 20. členom zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006), ki navaja pojma »neposredno sodelovanje« in »posredno sodelovanje« v stavki, pa nikjer ni opredeljeno, kaj ta pojma pomenita. Nejasnosti v zvezi s tem bi bilo treba odpraviti v Predlogu.

Negativnih pravnih posledic za delavca ne sme imeti samo zakonita stavka. Dovoljena je odpoved pogodbe o zaposlitvi zaradi razlogov, ki niso povezani s stavko. Enako velja za ugotavljanje disciplinske odgovornosti. Suspenz pogodbe o zaposlitvi (pojem je treba uporabiti v Predlogu na podlagi prvega odstavka 51. člena ZDR - » ... in v drugih primerih, ki jih določa zakon ...«) v času stavke je ena od njenih značilnosti. Zakon ne more tega vprašanja drugače urediti. Pravica do nadomestila plače v času stavke se sicer lahko dogovori v kolektivni pogodbi, je pa takšna ureditev nenavadna in v nasprotju s pravnimi značilnostmi stavke (glej točko 2.2.2.).

Kot je bilo obrazloženo ima izprtje praktično enake učinke kot stavka, le z obrnjenimi vlogami (glej točko 2.3.1.). Slovnico in strokovno ni sprejemljivo in tudi ni jasno besedilo v pripombah, da je treba »urediti nadomestilo plače .. v času izprtja« in z zakonom omejiti »komu se lahko delodajalec izpre«(?).

3.4. Nekatera drugačna stališča

Nekatera delno ali bistveno drugačna stališča ob obrazloženih stališč v tem članku, temeljijo predvsem na razlagah mednarodnih aktov ter na stališčih in odločitvah organov, ki te akte razlagajo.¹⁰³

Končar npr. navaja, da je vprašanje, ali je zakonska opredelitev stavke smiselna, ker to preprečuje dopustnost novih oblik stavk.¹⁰⁴

¹⁰³ To so predvsem: Odbor (točka 2.2.1.), Evropski odbor za socialne pravice in Odbor strokovnjakov za uporabo konvencij in priporočil.

¹⁰⁴ Končar, Polonca, s. 1245.

Debelak npr. navaja, da naj bi ureditev solidarnostne stavke, ki naj ne bi bila drugačna od drugih stavk, temeljila na stališčih nadzornih organov Konvencije MOD št. 87.¹⁰⁵ Prav tako izraža pomisleke o primernosti uporabe načel nujnosti, primernosti in sorazmernosti stavke, ker je tako razlagati stališča mednarodnih nadzornih organov in ker ta načela lahko pomenijo omejevanje pravice do stavke.¹⁰⁶ Navaja tudi, da je glede instituta izprtja toliko strokovnih pomislekov, da je o njegovi zakonski ureditvi treba ponovno premisliti.¹⁰⁷ Stavka naj ne bi bila industrijska akcija, za katero je tipična le prekinitev dela, temveč bi bilo treba urediti tudi druge oblike stavk, na primer delo po pravilih, delo počasi in podobno. Industrijske akcije carinikov, policistov in sodnikov so označene kot »bele stavke«.¹⁰⁸

4. SKLEPI IN PREDLOGI

Iz obravnavanih pravnih ureditev in sodne prakse držav izhaja, da v načelu ločijo med tipično, »klasično« obliko stavke, drugimi pravnimi oblikami stavk in drugimi industrijskimi akcijami, ker so med njimi bistvene dejanske in tudi pravne razlike.

Menim, da se ne morejo v okviru pojma »stavka« razlagati vse druge oblike industrijskih akcij, na kar jasno kaže 6. člen ZDSS-1. Stavka, ki ima v ZSt določene pravne značilnosti, ne more biti torej industrijska akcija delavcev, ki teh značilnosti nima, npr. »stavke« sodnikov, policistov, carinikov, kjer gre za počasno delo, delo po predpisih ipd. Dokler velja ZSt ali zakon z enako opredelitvijo stavke, je stavka samo tista akcija, ki ima pravne značilnosti po prvem odstavku 1. člena. Lahko pa pravna teorija in sodna praksa postavita pravne opredelitve drugih industrijskih akcij, pa tudi različnih oblik stavk, če je oz. če bo to po pravni ureditvi možno. Ista načela morajo veljati tudi po novem zakonu. Če se zakonodajalec odloči, da so v bistvu vse industrijske akcije delavcev stavke, potem mora opredeliti bistvene pravne razlike med vrstami teh akcij, ker sicer pride na področju prakse do zmede in nejasnosti. Če tega ne stori, mora pravne norme oblikovati tako, da takšne razlike lahko ugotovi sodna praksa. Stavka vedno pomeni prekinitev dela. Če takšne prekinitve ni, gre za druge oblike industrijskih akcij, na primer delo po pravilih, počasno delo. Množica pojmov, že samo na primer za stavko, zahteva

¹⁰⁵ Debelak, Marjan: Pravna ureditev, s. 33.

¹⁰⁶ Debelak, Marjan: Pravna ureditev, s. 35-39.

¹⁰⁷ Debelak, Marjan: Pravna ureditev, s. 48 in 49.

¹⁰⁸ Debelak, Marjan: Aktualno, s. 10 in 11.

natančno razlikovanje med njimi, tako v pravnem kot v dejanskem smislu. V tem smislu pravnega izrazja pri nas nimamo.

Menim, da bi moral zakonodajalec predvsem upoštevati obstoj različnih pravnih oblik industrijskih akcij, ki jih glede na ZDSS-1 mora vsaj primeroma omeniti, da bo na ta način predvsem sodna praksa, tako kot v številnih drugih državah, lahko sprejela stališča o njihovih pravnih značilnostih in razlikah. Predvsem je treba opredeliti pravne značilnosti industrijskih akcij, ki jih oblikuje praksa (nekatero so navedene v točki 3.1.).

LITERATURA IN VIRI:

Arbeitsrecht in sozial Dialog, Festschrift für Helmut Wissmann zum 65. Geburtstag, herausgegeben von Wolhard Kohte, Hans-Jürgen Dörner, Rudolf Anzinger, Verlag C.H. Beck München, 2005

Black's Law Dictionary, ninth edition, West, a Thomson Reuters Business, ZDA, 2009,

Collins Cobuild Advanced Learner's English Dictionary, Harper Collins Publishers, Glasgow 2004

Creifelds Carl: Rechtswörterbuch, zwölfte neubearbeitete Auflage, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1994

Däubler Wolfgang, Kittner Michael, Klebe Thomas, Schneider Wolfgang (Hrsg.): BetrVG, Beiriefsverfassungsgesetz, Kommentar für Praxis, 3., völlig überarbeitete Auflage, Bund-Verlag, Köln, 1992

Debelak Marijan: Aktualno o pravici do stavke, Delavci in delodajalci, št. 1/2011/XI, s. 7 – 17

- isti avtor: Pravna ureditev stavke de lege ferenda, Delavci in delodajalci, št. 1/2010/Ietnik X, s. 29-50

Evju Stein: Aspects of Norwegian Labour Law, Reports and Annotations 1981 -1991, Institut for offendig retts skriftserie nr. 8/1991, Oslo 1991

Finland Freedom of Association and labour Law, <http://legislation.org/topics/country/32/topic/1/subtopic/17>

Gernigon Bernard, Odero Alberto and Guido Horacio: ILO principles concerning the right to strike, International Labour Review, volume 137, number 1998/4

ILO, Conciliation and arbitration procedures in labour disputes, A comparative study, International Labour Office, Geneva, 1989

ILO, European labour courts: Industrial action and procedural aspects, Proceedings of the Third Meeting of European Labour Court Judges (Paris, September 1989) on labour courts and industrial action and aspects of procedure, edited by Werner Blenk, ILO, Geneva 1993

ILO, Freedom of Association, Digest of decisions and principles of the Freedom of Association Committee of the Governing Body of the ILO, fifth (revised) edition, International Labour Office, Geneva, 2006 (tudi: <http://www.ilo.org>)

Jemec Matej: Slovensko pravno izrazje od habsburške monarhije do Evropske unije ali ius est ars, Obdobja 24, s. 385 - 399

Jenul Hinko: Stavka, Pravna praksa, št. 11/2008, s. 35

Jowitt's Dictionary of English Law, Sweet and Maxwell, Thomson Reuters, London 2010

Kitner/Däubler/Zwanziger: KSchR Kündigungsschutzrecht, Kommentar für die Praxis, 4., überarbeitete und aktualisierte Auflage, Bund-Verlag, Frankfurt/Main, 1999

Končar Polonca: O stanju na področju kolektivnega delovnega prava, Podjetje in delo, št. 6-7/2007/XXXIII, s. 1238-1246

Kranjc Janez: Slovenski Pravniki in razvoj slovenske pravne terminologije, Pravniki, 43/8-10, 1988, s. 458-477

Krapež Katarina: Bela stavka sodnikov, Pravna praksa, št. 26/2008, s. 34

Lindberg Henrik: Industrial action in Sweden – a new pattern ? The Ratio Institute, Stockholm, Ratio Working paper No. 176, 2011

Linsenmaier Wolfgang: Das Bundesarbeitsgericht, 2., überarbeitete Auflage, Erfurt 2004

Müller-Glöße Rudi, Preis Ulrich, Schmidt Ingrid: Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht, 9., neu bearbeitete Auflage, Verlag C.H.Beck München 2009

Novak Janez: Delovni spori, GV Založba, Ljubljana, 2004

- isti avtor: Kolektivne pogodbe in kolektivni delovni spori, Pravosodni bilten, št. 3/XXX/2009
- isti avtor: Kolektivni delovni spori – primerjalna analiza, Podjetje in delo, št. 7/1995/XXI, s. 1006-1018
- isti avtor: Nekatera vprašanja v zvezi z ureditvijo stavke v Avstriji, Nemčiji in na Nizozemskem, Podjetje in delo, št. 5/1999, s. 689 in naslednje
- isti avtor: Pravica do stavke v nekaterih državah, Podjetje in delo, št. 8/1998, s. 1401 in naslednje

Novak Marko: Implementacija, Evro Pravna praksa, št. 2/9, 2004, s. 48

Novak Mitja in soavtorji: Konvencije Mednarodne organizacije dela, GV Založba, Ljubljana, 2006

Predlog zakona o stavki (osnutek predloga št. 2) delovno gradivo – avgust 2009

Seventh Meeting of European Labour Court Judges, Oslo, 7th and 8th September, 1998, Documents, Theme 1: The right to strike

Soban Ana: Problemi normativne ureditve industrijskih akcij v RS – prikaz posameznih rešitev na modelu sodne prakse, Podjetje in delo, št. 8/2003, stran 1960 in naslednje

Stewart Arabella and Bell Mark: The Right to Strike: A Comparative Perspective, A study of national law six EU states (Belgium, France, Germany, Italy, The Netherlands, The United Kingdom), The Institute of Employment Rights, Liverpool, 2009

Tičar Luka: Pobuda za nov zakon o stavki, Pravna praksa. št. 8/2005, s. 14.

STRIKE AND OTHER INDUSTRIAL ACTIONS

Janez Novak*

SUMMARY

The author argues that various forms of industrial action (including strikes) cannot be equated if they in fact differ from each other; consequently, different legal definitions should be applied for each of them.

He further presents his standpoints on Slovenian legal regulations and the existing case-law as well as on the new Strike Act. According to him, the term “strike” cannot be applied for every form of industrial action which is also clearly evident from the provisions in Article 6 of the ZDSS-1 (Labour and Social Courts Act). Thus, industrial actions of i.e. judges, policemen, customs officers) who resort to ‘slow work’ or ‘work strictly according to regulations’ cannot be interpreted as strike since those protests do not have the legal characteristics of a strike according to the Strike Act. The author is convinced that a strike always involves break of work. In case there is no break of work, the forms of protest such as ‘slow work’, ‘work strictly according to regulations’ should be referred to as other forms of industrial action. He thinks that the new legislation should acknowledge the existence of various legal forms of industrial action, thus making a difference to ZDSS-1 (Labour and Social Courts Act) by exemplary mentioning them. This way an adequate case-law could be established – as is the case in numerous other states – which would allow the courts to take position regarding their legal characteristics and differences. Above all it is necessary to define the legal characteristics of industrial actions as created by real life situations.

In conclusion, the author of the contribution also mentions that other experts (Končar, Debeljak) have a different attitude to this topic which is mainly based on the interpretations of international acts and on the position and decisions of the respective bodies who interpret them.

* Janez Novak, PhD, retired Supreme Court Judge and Professor
janez.andrej.novak@gmail.com